

“Qarabağnamə” - Qarabağın güzgüsü

Qarabağ hər zaman sənətkarların ilham mənbəyi olub. Füsunkar gözəlliyi, keşməkeşli tarixi, zəngin keçmişə və bol-bəhrəli təbiətə, torpaqlara malik olması sənət əhlini düşündürüb, həyəcanlandırıb, onları yaratmağa sövq edib. Az qala otuz illik həsrətimiz isə sənətin bütün növlərində ən müxtəlif ağırlı, maarifləndirici, öyrədici və s. əsərlərin meydana gəlməsinə səbəb olub. Bir sözlə, otuz il ərzində sənət bir an belə unutmayıb Qarabağı. 44 günlük Zəfər savaşımdan və tarixi qələbəmizdən sonra isə Qarabağa yeni bir baxış, fərəhli bir yanaşma sənətin üzərinə düşən vəzifədir. Günümüzdə hər bir sənət adamı bu doğma yurda olan sevgisini yaratdığı əsərləri ilə çatdırmağı özünə müqəddəs borc bilir. Belə sənətkarlarımızdan biri də Azərbaycanın Xalq rəssamı Arif Hüseynovdur. Yaradıcılığı ilə milli adət-ənənələrə, folklorla bağlı olan rəssam hələ gəncliyindən, “Göyərçin” jurnalında çalışdığı illərdən istər klassik, istərsə də müasir yazarların yaradıcılığı ilə tanış olub, ədəbiyyatımızı, tariximizi dərinləndirərək, özünəməxsus sənət yolu seçib. Tariximizi öz sənətinin imkanları ilə ədəbiləşdirmək, gələcək nəsillərə ötürmək rəssamın sənət kredosuna çevrilib. Dərgimizin Şuşa özel sayını çapa hazırladığımız günlərdə Arif müəllim qonağımız oldu. Axı bir neçə il öncə, hələ Qarabağ düşmən tapdağında olanda o, «Qarabağnamə» silsiləsini sənətsevərlərə təqdim etmişdi. Elə həmin təqdimatda dediyi sözlər, verdiyi vəd söhbətimizin əsas mövzusu oldu. “Azərbaycanda və dünyanın müxtəlif yerlərində sərgilərım olub, amma heç vaxt bu cür həyəcanlanmamışam. Beş ilimi sərf edib bu əsərləri çəkdim, amma titibmi bu silsilə, yəqin ki yox... Silsilə o zaman bitəcək ki, mən Qarabağa sancılmış qələbə bayrağını çəkəcəyəm...”

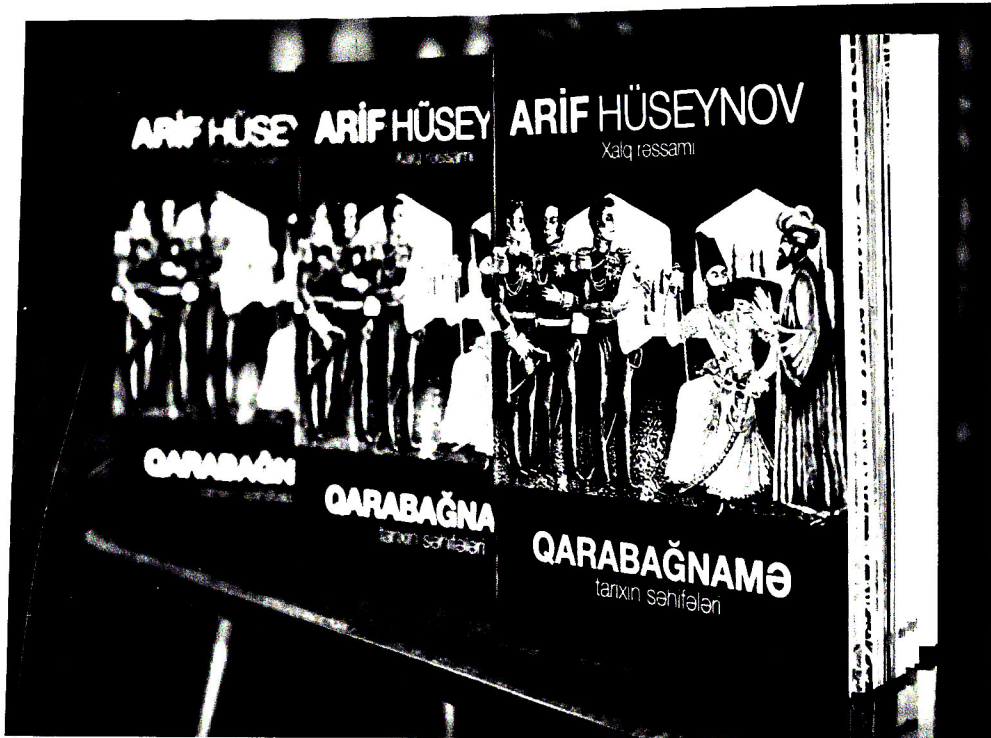
Qarabağın azadlığı bütün bu illərdə hər bir azərbaycanlının əsas hədəfi, arzusu, niyyəti olub... Sevilən rəssamla söhbətimizə isə lap əvvəldən başladım...

“Mən hələ ilk gənclik illərindən, 2-ci kursda

oxuyarkən “Göyərçin” jurnalında çalışırdım. Jurnal üçün çəkdiyim illüstrasiyalar oxucular tərəfindən maraqla qarşılanırdı. Jurnalın bədii materialları mənə həm klassiklərlə, həm də müasir yazarlarla tanış olmaq imkanı yaradırdı. “Göyərçin” jurnalı həm də mənim nağıllara olan marağını artırır. Artıq bu nağıllara uşaq gözü ilə baxmırdım. Elə həmin illərdə bu qənaətə gəldim ki, uşaq vaxtı oxuduğun nağılları böyüyəndən sonra yenidən oxumaq lazımdır. Çünki insan oxuduğu əsərə müxtəlif yaş dövrlündə hər dəfə fərqli baxır, başqa cür qavrayır. “Göyərçin” jurnalında işlədiyim zamanlarda hələ yaradıcılıq axtarışıdaydım. O gərgin sənət axtarışlardan sonra isə muğamlara, Novruz adət-ənənələrinə gəlib çıxdım. Hər zaman milli köklərimizi, tariximizi öz üsullarımla ifadə etməyi düşünürdüm”.

Arif Hüseynovun milli köklərimizə bağlı olan “Qarabağ şikəstəsi”, “Mis qablar”, “Kəndirbazlar”, “Aşıq” və s. əsərləri miniatür sənətinə olan dəyərli töhfədir. Məşhur “Hop-hopnamə”yə çəkilən karikaturları isə onun yaradıcılığında özünəməxsus yer tutur. Görkəmli rəssam Əziz Əzimzadədən sonra “Hophopnamə”yə tamamilə fərqli yöndən yanaşan Arif Hüseynov Sabir şeirini yeni və özünəməxsus tərzdə rəsmə-karikaturaya çevirib. Təbii ki, fərqlilik, yenilik həmisi birmənəli qarşılanmır, onun qəbul edilməsi üçün bəzən zamana ehtiyac olur.

“Məşhur rəssam Mikayıl Abdullayev mənim müəllimim olub. O, bir gün mənə dedi ki, Sabirin “Hophopnamə”sinə illüstrasiya çəkməyi sənə həvalə etmək istəyirəm. Açıq, əvvəlcə bir qədər tərəddüd etdim. O zaman “Yazıçı” nəşriyyatında baş redaktor işləyən Əliqə Kürçaylı məni yanına çağıraraq dedi ki, sən işlərinə çox bəyənirəm, “Hophopnamə”yə illüstrasiya çəkməyin gözəl alınacaq. Əziz Əzimzadənin çəkdiyi karikaturalar artıq xalqın yaddaşına hopmuşdu. Mən isə bu işə Əzimzadə ənənəsinin davamçısı kimi yanaşmaq istəməyirdim. Yeni cığır

açmaq istəyirdim, Sabirin şeirlərinə baxışım tamamilə fərqli idi. Onları başqa gözə oxumuşdum. Beləliklə, əsərlərin eskizlərini çəkdim. 1981-ci ildə 12 ədəd illüstrasiya ilə birlikdə "Hophopnamə" çapdan çıxdı. Təbii ki, bu karikaturalara görə məni qınayanlar, tənqid edənlər də çox oldu. Ancaq sonra hər şey yoluna düşdü. Bu rəsmlər haqqında xoş sözlər eşitdim. 2010-cu ildə Prezidentimiz M.Ə.Sabirin 150 illik yubileyini keçirmək haqqında sərəncam imzaladı və

mən "Hophopnamə"nin yeni nəşri üçün 40-a yaxın illüstrasiya çəkdim. 2012-ci ildə kitab çox yüksək səviyyədə çap olundu və ora Əzimzadənin illüstrasiyalarını da əlavə etdik. Oxucuda Sabir şeiri haqqında hərtərəfli təsəvvür yaranmasından ötrü bu illüstrasiyaların da inkişaf yoluna nəzər salmaq vacib idi".

Gərgin zəhmət və istedad hər zaman öz bəhrəsini verir. Sevilən rəssamın Bakı, Moskva, Türkiyə, Praqa, Almaniya, Yaponiya, Niderland və s. ölkə-

lərdə sərgiləri keçirilib. Bu sərgilərdə nümayiş olunan əsərlərdə maarifçilik ideyası bir qayda olaraq əsas xətti təşkil edib. Rəssamın ən böyük maarifçilik işi isə "Qarabağnamə" kitabı idi. Bu silsilə Qarabağ tarixini əks etdirən ən qiymətli əsərlərdən biridir.

Arif Hüseyinov "Qarabağnamə" albomunu hələ 2013-cü ildən işləməyə başlayıb. Özünün də dedi-yi kimi, bu işdə ən böyük missiyası tariximizi gələcək nəsələ ötürmək, həqiqəti dünyaya tanımaq olub. Rəssam bu albomda Qarabağın alban dövründən bu yana olan tarixini vərəqləyir, öz müşahidələrini, rəssam təxeyülünü də ora əlavə edərək mükəmməl sənət nümunələri yaradır. Albomda yer alan Qarabağ

ğın rəmzləri, Şuşadakı heykəllər, alban abidələri. Xudafərin körpüsü, Xarıbülbül çiçəyi, Türkmənçay müqaviləsinin fərmanı və s. həm də reallığı əks etdirən sənədlə hekayələrdir. Bir sözlə, "Qarabağnamə" kitabı rəssamın ən dəyərli işlərindən biridir. Çünki bu alboma zəhmətlə bərabər, həm də yurd sevgisi, vətən məhəbbəti qatılıb. "Qarabağnamə" həm də sonu zəfərlə bitən bir epopeyadır və bu layihənin ideyası da zərurətdən yaranıb.

"Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev fondunun prezidenti, YUNESKO-nun xoş məramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə hazırlanmış "Qarabağ həqiqətləri" kitabı ilə tanış olduqdan sonra Qarabağ mövzusunda

əşərlər işləməyə başladım. Kitab məni çox təsirləndirmişdi. Bu tarixi hadisələrə biganə qalmaq mümkün deyildi. Elə o zaman özümə bir növ “sosial sifariş” verdim. 2013-cü ildə başladığım albomu 2016-cı ildə başa vurdum. Amma iş davam edirdi. 2019-cu ildə, Xocalı faciəsinə həsr olunmuş tədbirdə təqdim olunan “Qarabağnamə”yə tamaşa edən iştirakçılar, albom haqqında yüksək fikirlər bildirir, “bunun davamı olacaqmı?” - deyə soruşurdular. O zaman qətiyyətlə deyirdim ki, qələbədən sonra bunun davamını işləyəcəyəm”.

2020-ci ilin 44 günlük zəfər müharibəsindən sonra Arif Hüseynov izləyicilərinə söz verdiyi kimi, ağqara rənglərlə işlədiyi “Qarabağnamə”yə səkkiz ədəd qalibiyyət rəngində plakat-rəsmləri də əlavə etdi. “Biz qalibik”, “Baş komandan”, “Qarabağ şikəstəsi” “Azərbaycan əsgəri, irəli”, “Bir millət, iki dövlət”, “Azərbaycan ordusu” və s. əsərlər zəfəri tərənnümü edirdi. Beləliklə, 2021-ci ildə tamamlanmış, sonu zəfərlə bitən ikinci “Qarabağnamə” çapdan çıxdı.

Zəfərdən sonra azad edilmiş torpaqlara səfər etmək, o torpaqların həyəcanını yaşamaq sənət adamı üçün tamamilə başqa bir yaradıcılıq stimuludur. Arif Hüseynov işğaldan azad olunmuş Ağdama səfərini heç cür unutmur.

“Ağdam teatrının qarşısında dayanarkən bir triptix haqqında düşünürdüm. Və bu əsərin əsas mərkəzi Ağdam teatrının məhvi idi. Başqa adam yəqin ki, dağıdılmış daşları, binanı düşünərdi. Mən isə teatrdakı obrazların ölümünü göz önünə gətirirdim. Məcnunun, Otellonun, Don Kixotun ölümü, işğalçıların əli ilə bağlanan pərdələr və s.”

Ağdamın daşlarının səpələnib töküldüyü, xarabaya çevrildiyi teatr binasının qarşısında dayanan rəssamın düşüncələri onu Ağdama həsr olunmuş triptixin yaranmasına gətirib çıxartdı. “Teatrın məhvi”, “Şahbulaq qalası”, “Ağdam cümə məscidində azan səsi” əsərləri Qarabağ tarixinə rəssamın gözü ilə güzgü tutan bir sənəddir, desək, yanlışdır. Və rəssam bu əsərlərin təqdimatı üçün kreativ bir addım

seçib. O, əsərləri sərgi salonunda deyil, teatrın dağıdılmış binası önündə nümayiş etdirib. Rəssam tərəfindən bu təşəbbüs – dağıntılar önündə nümayiş olunan sənət əsərləri dünyaya bir ismarıç idi.

Bu yaxınlarda isə Arif Hüseynov Qarabağın baş tacı olan Şuşaya səfər edib. O, “Bank Respublika” və “Zəfər” Şəhid Ailələrinə Dəstək İctimai Birliyinin təşkil etdiyi layihə əsasında şəhid uşaqlarının rəsm sərğisinin iştirakçısı olub. Yəqin ki, atalarının qəhrəmanlıq göstərdiyi yerə səfər edən, orada rəsm çəkən uşaqlar uzun müddət bu yerləri yaddaşlarında saxlayacaqlar.

“Orada məni həyəcanlandıran çəkilən rəsmlərdən çox, bu uşaqların aldığı təəssürat idi. Öz ovqatım isə heç vaxt yadımdan çıxmıyacaq. Məncə, qəlbi sənətlə, vətən sevgisiylə döyünən hər kəsi Şuşa təsirləndirir. Təbiət bu yerdən heç nəyi əsirgəməyib. Şuşada gördüyüm hər bir mənzərə canlı sənət əsəridir. Necə deyirlər, bu yerlərin təbiəti ən gözəl rəssamdır. O müqəddəs torpağa ayaq basmaq, üstəgəl, qəhrəman ataların balaları ilə birgə bunu etmək yüz qat böyük fərəh idi. Biz ömrümüz boyu o müqəddəs ruhlara borclu yuq və bu borcu onların bizə qoyub getdikləri davamçılıqlarına, övladlarına qulluq etməklə az da olsa ödəyə bilərik”, - deyir rəssam.

Hər zaman gənclərə, xüsusilə şəhid uşaqlarına rəssamlıq sənətində dəstək olan, onlarda vətənpərvərlik hissinin yüksəlməsinə, istedadlarının üzə çıxmasına köməklik göstərən rəssam, inanırıq ki, nə vaxtsa bu uşaqların böyük rəsm sərğilərinin də iştirakçısı olacaq. Belə səfərlərdən sonra böyük əsərlərin yaranması isə inkaredilməzdir.

Arif müəllimin həyat və yaradıcılıq yoluna nəzər salanda qəribə bir ardıcılıq, davamiyyət qanunu nəzərə çarpır. Yaradıcılıq onun üçün həm tale işidir, həm də ardıcıl zəhmət. Hələ uzun-uzun illər Şuşanın, Qarabağın rəssamın rəng dünyasının əsas çaları olacağına heç bir şübhə yoxdur.

NƏZRİN